

ՓԱՅԿ

ԿԱՆԱՆՑ ՅԱՏՈՒԿ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

ԳՐԱԿԱՆ, ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ԱՌՏՆԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ, ՆՈՐՈՅԹԻ

ՁԵՌՍԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՆՑ

ԿԱՆԱՑԻ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԻՐԵՐՈՒ

ԺԹ. ՏԱՐԻ

Նոր Շրջան, Թ/ւ 26

ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ ՈՒՆԻՆ

ՕՐԻՈՐԴ ՆԵԿՏԱՐ ԱՔԻԼԵԱՆ

ՕՐԻՈՐԴ ՄԱԹԻԼՏ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

ՕՐԻՈՐԴ Ե. ԽՈՒՆԿԵԱՆ

ՕՐԻՈՐԴ ՆԻՆԻ

ՏԻԱՐ ՄԱԴՍՈՒՏ ԹԻՐԵԱՔԵԱՆ

ԵՒ

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔ

Գ/ն 40 փարա

Տպագրութիւն ԾԱՂԻԿ, Կալաթա.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 50 դրուշ. Վեցամսեայ 25 դրուշ.:

ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 54 դրուշ. Վեցամսեայ 27 դրուշ.:

ԱՐՏԱՍՍՀԱՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 12 ֆրանք.:

Ծանուցման, բաժանորդագրութեան եւ թերթին վերաբերող ամէն կարգի գործառնութեանց համար դիմել մի՛ միայն՝

{زاغيك غزتهسى}

درعليه ده غلطه ده قورشونلى خاندۀ نومرو ۷

Շ Ա Ւ Ա թ Ա թ Ե Ր Թ «Ծ Ա Ղ Ի Կ»

Կ. Պոլիս, Ղալաթիա, Գուրչունլու խան, թիւ 7

JOURNAL "DZAGHIK,"

Constantinople, Galata, Kourchoum Han, N° 7.

Վ Ա Ճ Ա Ռ Ա Տ Ո Ւ Ն

ԱՍԵՂՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՕԺԻՏԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԶԱՆԱԶԱՆ ՆԻԻԹՈՑ

ԺԱԼՃԵԱՆ ԵՒ ԹԱՎԺԱՆՃԵԱՆ

ՀԱՅԹԱՅԹԻԶ ԿԱՅՄԵՐԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԱՆ

Կ. Պոլիս, Էսկի Զապթիէ ֆաշսէսի թիւ 63

Ապրանաց տեսակներու ճոխութեամբ ու չափաւոր գիներով ծախող հանրածանօթ այս հին Վաճառատունը Եւրոպական առաջնակարգ գործարանաց հետ միշտ ունեցած յարաբերութեանց շնորհիւ կը գտնուի պատրաստ հաւաքածոյ մը ասեղնագործութեան և օժիտի վերաբերեալ նոր ու ընտիր նիւթերու, ինչպէս մետաքսեայ կերպաններ, աթլազ, թաւիշ, թաւթա, ոսկեզօծ ու արծաթեայ զուտ ու անզուտ թելեր (խաս եւ խամ սրմա), ճերմակեղէնի համար ընտիր պոստէններ, վալանսիէն ու մետաքսէ թանթէլաններ, ճերմակքըթան, դադղիական ընտիր շապիկի կերպաններ, բիքէներ, գունաւոր պաթիսթներ եւայլն եւայլն:

Զեռագործ բանուած ու ակտուած զանազան ճոխ նիւթոց հաւաքածոյ մը պատրաստ կը գտնուի:

Կ. Պոլսոյ եւ Գաւառաց դպրոցական հաստատութեանց համար մասնաւոր զեղչ կ'ըլլայ:

Վաճառատան մէջ կը գտնուի միշտ պատրաստ ասեղնագործի գծագրիչ մը:

ՇԱՀԻԿ

ԶԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

(610) ԺԸ. ՏԱՐԻ—ԹԻԻ 26

2 ՄԱՐՏ 1906

ԻՆՉ ՊԻՏԻ ԸՍԵՆ

ԱԽԱՊԱՇԱՐՈՒՄՈՒԼ մը չէ, բայց զրեթէ ունակութեամբ մը կ'անդրադառնամ ինքզինքիս վրայ, ամէն անգամ որ ընտանեկան ընկալեալ սովորութիւններէն անմեղ չեղում մը կը ներեմ ինքզինքիս, կամ զրեթէ հարկը կը զգամ այդպէս ըլլալուն, եթէ կարելի է այսպէս բացատրուիլ: Ու թերեւս առելի ճիշդ կ'ըլլայ այս վերջինը ըսել. հասկը կը զգարմ. վասն զի չա՛տ չատ են սրտագաններն ու ձեռքները թիւնները, որոնցմէ կը խրոչէմ, և որոնք հինցած բարքերու գրգռեալներու մէջ՝ նախապաշարում կը հատին:

Ապահով, հինցած գիւմակը չէ որ կ'ատեմ, այլ անոր ընծայումը չատուածադաշտութիւնը. այն սեւեռեալ պահպանողութիւնը՝ հանդէպ հնաբոյր ունակութիւններու որոնց գրոշմը կ'ուզեն որ մեր վրան ալ մնայ: Անկալումս այս մտքի պաշարումներուն դէմ սակայն, հոգեկան ի՛նչ խրոչս թափով մըն ալ որ կը մաքաւիմ, նորէն չեմ կրնար անտրձագանդ թողուլ իմ մէջս՝ հարցում մը դոր ընտանիքի անդամներ չեն վարանիր քեզմէ զրեթէ անդադար. ի՞նչ պիտի ըսեն:

Հասարակաց կարծիքի մը լուս. խրտուիլակը կայ կարծես այս երեք բառերուն մէջ, որ կը սպառնայ քու վրադ, և որ, թէպէտ անխմատ ու նշանակութենէ զուրկ՝ ողջամտութեան ըտլին մէջ, բայց քեզի մտածել կուտայ բոլոր այն բաներուն, որոնք քենէ զատ, հազիւ քանի մը բացառութիւններու բամբասանքի գուռ բացած են: Եւ կը մտածես ականայ, կ'անդրադառնաս քու վրադ, հազար անգամ, ու աւելի ալ գուցէ անձնական համոզումներ, հակահամոզումներ կը փորձես, և սակայն անկարելի կ'ըլլայ նոր գըլխով, նոր դատարարականութեամբ, նոր սկզբունքներով ձուլուիլ նախորդին հետ:

Մարդ ամէն պարագայի տակ ենթակայ է այս խրտուիլակին երեւակայական քննադատումին, և ոչինչ կը ներէ գրեթէ իր անձին, պայմանադրականութենէ հեռացող: Այս այն վախն է որ շատ հիւ օգտակար նախաձեռնութիւններ ալ կը կասեցնէ, պզտիկ չըջանակներու մէջ, և որուն շատ իրաւամբ կրնանք ըսել հալածիչ մը: Հալածիչ՝ սանձադատ՝ այլ բարի արտադրութիւններու, հալածիչ՝ ընտանեկան անկախ՝ այլ չափաւէտ գործունէութեանց, հալածիչ՝ եղական՝ այլ զեղեցիկ նորասիրութեանց, հալածիչ՝ վերջապէս այն ամէն նախասեռած առատելութիւններուն՝ որոնց միակ թերութիւնն է ժամանակին մեր ընտանեկան միջնորդներէն ներս չսպրդելը:

Ինչպէս ընդհանրական, նոյնպէս ալ անձնական ուրոյն արամադրութիւններ կան, որ կը մզեն անհատը իր մէջ ապրելու, այսինքն իր ընտանեկան պատուաւոր հետեւողութեամբ: Ինչպէս ուրեմն գոյութիւն տալ ձայնի մը, որ խրտուիլքը ունենայ կասեցնելու զմեզ մեր ամէնէն անմեղ ու օգտակար ճախրանքներուն մէջն իսկ, և փրկուի հասարակաց ինքնակոչ քննողի մը անուամբ: Ո՞չ ապաքէն ընդհանուրին կարծիքը կամ ճաշակը, մասնաւորներու միացումէն յաւաքէ եկած է:

Ասկէ դուրս ամէն անձ որ կը դատապարտէ ուրիշ մը իր մէկ չըրած բանը ընելուն համար, պատճառը այն է որ զմեզ սրտի թեթեւ ընդլզում մը ունի, խռովք մը իր անկարողութեանը համար, որ զինքը կը մզէ չարախօսելու աւելի, քան նմանելու, քան գործադրելու: Եւ ասոր համար է մանաւանդ որ «Խնց պիտի ըսեն»ը հանրութեան բերնին մէջ այսօր իր ամէնէն գոհիկ նշանակութիւնը ունի, նշանակութիւն՝ որ ինծի համար բնաւ. սարքերութիւն չունի յաջադկոտութեան ամենացած աստիճանէն:

Ո՞վ կ'ըսէ թէ պարտաւոր ենք ուրիշի մը ամէն մէկ մտածումներն ու սովորութիւնները կապկելու, ըլլան անոնք աղէկ կամ

դէշ, օգտակար կամ ոչ: Գոնէ վարտուղի վառու մը համար զիջանելի է խորհիլ ու գործել այլոց նման, ոչ ալ ներելի որ այդ ուրիշները քննադատեն զանոնք: Ընդհանուր եզրակացութեամբ մը, գովելի է միշտ անձնահակումներու հետեւիլ՝ քան եկամուտ ունակութեանց, ահա այդպէս կ'երևի նկարագրիր, յայտուն եւ ինքնատիպ:

Իսկ հասարակաց կարծիքին համար, բաւական է միայն հաւանութիւնը իր մէջ փնտտել:

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌԻ

ԳԻՇԵՐ ՄԸ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՅԻՆ ՄԷՁ

Հոկտեմբեր ամսոյն աղւոր օրերէն մէկն էր. բնութիւնը աշնանասկիզբի զուարճալի օրերուն է՝ն դեղնցիկ մէկ նկարը կը ցուցադրէր, ու կարծես վարպետ նկարիչի մը պէս, փառաց պօսկներ խլելու խօշ տենչանքով, վայրկեանէ վայրկեան իր եթերային վերձինովը ստուեր մը կը պակեցնէր, լոյս մը աւելցնելով, աւելի հըրապուրիչ ընելու համար իր նկարը. ջինջ ու կապոյտ երկինքը հետտըհետէ կը զարչարուէր ձերմակ ու թափանցիկ ամպի ծռէններով, որոնք կը դեղնէին կը քշուէին իրիկնադէմի վով ու մեղմաշունչ հովէն, ու միւս կողմէ, կը շառագունէին մայրամուտքի հրավառ ճառագայթներէն՝ որոնք իրենց հրաժեշտին վերջին մէկ յիշատակը կ'ուզէին թողուլ զինքը գիտող աչքերուն՝ իբր հաճոյք, միտքերուն իբր վերացում, և սրտերուն՝ անուշ յիշատակ մը աղւոր վերջալոյսէն:

Մինչ այս գիւլիչ տեսարանէն հրապուրուած՝ շողենաւ հեղիկ, Ոսկեղջիւրի ծոցին հանդարտ ու կապտագոյն մակերեսը դերելով, կը տանէր մեզ դէպի հոն՝ ուր կը գտնուի մեր էն սիրած այն հաստատութիւնը՝ դրուատիքներու, ներբողներու տարափով ողողուած այն տունը որբուհիներուն — Գալֆայեան Որբանոցը — որ երկար ատենէ ի վեր մեր համայնքին սիրոյն և համակրանքին առարկան դարձած է:

Հասանք վերջապէս այն հաւահանգիստը՝ զոր Հալըճը-Օղլու կը կոչեն, և ուր կեանքիս մէջ առաջին անգամ ըլլաով ոտք պիտի դնէի. շողենաւ կեցաւ ու, «հոս պիտի ելլենք, աղջիկս, և կանք ալ» ըսաւ մեղմիւ ծերունադարձ մայրապետը. — Արմաւենի մայրապետ, Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի — որուն առաջնորդու-

թեամբ կ'երթայի Որբանոց: Եւանք, ու սկսանք զանդաղ քայլերով յառաջանալ անկանոն զառիվերներէ, քարուտ ճամբաներէ. ինծի համար ի՞նչ փոյթ քարուտ զառիվերները, քանի որ իմ ուսերս տարիներու ծանրութիւնը չեն զգար տակաւին, մինչ բարի մայր-բարեկամուհիս 60-70 տարիներու ծանր բեռ մը ունէր իր նիւհար ուսերուն վրայ, և ամէն մէկ քայլափոխին կը տքար, կը հեւար, որուն համար ասդիէն անդիէն հարցումներ ընելով կը զբաղեցնէի զինքը, այդ զառիվերներուն առթած զժուարութիւնները մոռցնելու համար իրեն:

Իրիկունը իր գորշ քողը կ'իջեցնէր տակաւ ու կը ծածկէր մեր աչքերէն այն հրապուրիչ տեսարանը՝ որմէ յափշտակուած էինք քիչ առաջ. և դեռ իրիկունի տամկութիւնը մեր հագուստներէն ներս չի թափանցած՝ մօտանք Գալֆայեան Որբանոցէն ներս: Երէց որբուհիները, որոնց մեծ մասը ծանօթ ինծի և ևս իրենց, առաջնորդեցին մեզի հիւրասրահ՝ ուր պահ մը հանգիստ աւինք: Խիստ դո՛ւ և ուրախ էինք իրենց այդ սիրալիր ընդունելութիւնէն, սակայն պարագայ մը կար որ մեզ ամէնքս սխրեցուց, հաստատութեան վարիչ-մայրը բացակայ էր, Որբանոցին պէտքերը մատակարարելու համար առաւօտունէ մեկնած է եղեր, և դեռ ժամը կէսն էր՝ չէր եկած. բոլոր որբուհիներուն աչքը դուրսը մնացած էր, ամէնքն ալ տանջող անհանգստութիւն մը ունէին, ամէնքն ալ մտահոգ կ'երեւային, անհամբեր իրենց մօր գալստեան կը սպասէին. մինչ մայրապետին օգնական քոյրերը որբուհիներուն համբերութեան ոգին կը ներշնչէին, թէպէտ իրենք ալ նոյն հոգեկան խռովայոյզ վիճակը ունէին անոր այս անօրինակ յապաղումին համար:

Գիշերն իր խորհրդատւոր մթութիւնը փռած էր, ու հարաւային հով մը տակաւ սաստկացած կը շաչէր, անձրևի խոշոր կաթիլներ՝ մերթ ընդ մերթ ապակիներուն կը դարնուէին, երբ Քրիստինէ մայրապետ, չնչառպառ, քրտինքը ճակտէն վար հոսելով, եկաւ վերջապէս. ի՞նչ ուրախութիւն Սաստուած իմ, մեծ ու պղտիկին բերնէն ցնծութեան աղաղակներ կը լսուէին, «մայրը եկաւ» կը գոչէր ամէն բերան: Երեկոյեան ճաշէն վերջ դրօսանքի պահն էր արդէն, ամէնքը մէկանց անոր վրայ կը վազէին ու իր խնամօտ ձեռքերը երախտադիտական անկողծ համբոյրներով կը ծածկէին. բոլոր սղտիկները չուրջը կ'ոստոտէին թիթեռնիկներու պէս, միեւնոյն ատեն իրենց հիւր ունենալը աւետելով: Մինչ ևս խիստ ըզդածուած այս ընտանեկան յուզիչ տեսարանէն, հիւրասրահին դրան մէջ արձանացած էի, չուղելով որ այդ աղւոր տեսարանին վարագոյրը իջնէ, սակայն դրօսանքի ժամը լրացած ըլլալով, զանգակի մը ձայնը զանոնք ամէնքը իրենց տեղերը տարաւ լռիկ մեջիկ:

Այժմ Քրիստինէ մայրը մեր քովն է, հիմայ ալ մենք կը վա-
յելենք իր խնամտտար մօր գորովոտ խօսքերը: Ո՛րչափ կը սիրէ
իր հոգեւոր զաւակները: Կ'ըսէ թէ օրուան այդչափ յոգնութիւն-
ները, տառապանքները մեղմացան անոնց մանկական ջերմ համ-
բոյրներովը: Որբուհիներն ալ արժանի են այդ սիրոյն սակայն,
պզտիկները միշտ կը սիրուն իրեն անմեղ մանուկներ, իսկ մե-
ծերը՝ իրենց բարի տրամադրութիւններովը, անշուշտ:

Առ հասարակ բոլոր որբուհիներուն վրայ կը տեսնուի սիրուն
ու շնորհալի շարժումներ, համեստ համարձակութիւն մը, և անուշ
ժպիտ մը իրենց համակրելի գէմքերուն վրայ. ամէնքն ալ իրարու
հանգէպ քրոջական սէր մը կը տածեն, զիրար «քոյր» կը կոչեն ու
կը գուրգուրան մէկզմէկու վրայ: Ընտանեկան դաստիարակութեան
փայլ մը կը ցոլայ բոլոր որբուհիներուն վրայ:

Ամէնքն ալ կը ճանչնան իրենց պարտականութիւնները և ան-
թերի կը կատարեն իրենց գործերը: Գիշերը ճաշէն մէկ ժամ վերջ
կը սկսին իրենց աշխատութիւնները ձեռք առնել, ամէն մէկը ի-
րեն գործի բաժին մը ունենալով, մէկ մասը՝ Որբանոցին կարերը
կը կարէ, միւս մասը՝ ասեղնագործութեամբ կը զբաղի, ու միւս
մաս մըն ալ հետեւեալ օրուան դասերը կը պատրաստէ:

Քիչ վերջը՝ հաւաքուած՝ սեղանի մը շուրջը, կարծիքներ կը
փոխանակեն իրենց ներկային ու ապագային վրայ. այլեայլ նիւ-
թերու վրայ բացատրութիւններ կու տան և ի հարկին, կը պա-
հանջեն. մին գեղարուեստը կը գովէ, միւսը ուսում և գիտու-
թիւն, մին դերձակուհի ըլլալ կ'ուզէ, միւսը վարժուհի, նոյն իսկ
մայրապետ: Մէկ խօսքով օգտակար, հաճոյալի և շինիչ խօսակ-
ցութիւն մը. մինչ Քրիստինէ մայրը անկիւն մը նստած, իր շուրջը
հաւաքած՝ պզտիկ Ծ-Ն տարեկան քանի մը պզտիկ սիրուն անա-
ռակներ, որոնց քունը չէր տարած, անոնց հետ կը խօսի, բարոյա-
կան խրատներ կու տայ, կը սիրէ, կը փայփայէ անոնց պտտիկ գը-
լութիւնները:

Անսահման գոհունակութիւն մը, անճառելի ուրախութիւն մը
եկած պատած էր հոգիս, ու բառ չէի գտներ ներքնապէս շնորհա-
կալութիւնս յայտնելու այդ հաստատութեան աղնիւ բարերարնե-
րուն:

Հետեւեալ օրը ակամայ բաժնուեցայ ու մեկնեցայ խիստ եր-
ջանիկ՝ աղւոր և հաճոյալի գիշեր մը անցուցած ըլլալուս համար՝
այդ հրեշտակներու բնակարանին մէջ:

Ե. ԽՈՒՆԿԵԱՆ

ՀԵՌԱԶԱՅՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

Տունէն դուրս ելած ատեննիս, ծառուղիին երկայնքը սանկ քիչ մը պտտեցանք Մ. Մարութի հետ, համակրելի, խոր մեղամաղձոտութեամբ համակուած անձնաւորութիւն մը, նամակատուն հասնելուս ըսի իրեն.

— Հիմա՛ կուգամ... երեք վայրկեանէն, հեռաձայնատուն պիտի հանդիպիմ:

Տեսայ որ հեռաձայն բառին Մ. Մարու ցնցուեցաւ, և իր ձեռքը կը գալարուէր գաւազանին վրայ:

Եւ վերադարձիս զինքը ալ աւելի դրդուած գտայ, ու իր անբացատրելի լռութիւնը խզելու համար էր որ խօսք առի սապէս.

— Ի՜նչ հրաշալի գիւտ մըն է սա հեռաձայնը և գիտութեան յառաջգիմութիւնները ի՜նչ անգնահատելի ծառայութիւններ կը մատուցանեն մեզի օր ըստ օրէ:

— Անանկ կը կարծէք, ըստ Մ. Մարու, զանա հեգնութեամբ մը, բնդհակառակը ես այնպէս կը կարծեմ թէ գիտութիւնը, հեռի մեզի ծառայութիւններ մատուցանելէ, մեր մարդկային տկարութիւնը, հեգնելով մեր ճակտին կը նետէ և անգլխօրէն մեր տառապանքները կը բազմապատկէ:

Սրինակ մը, անձնական փորձառութենէս, աւելի լաւ ըմբռնել պիտի տայ ձեզի իմ կարծիքս և պիտի բացատրէ այն սաստիկ յուզումը, զոր այնքան տարիներ վերջ դեռ կը կրեմ.

Աչնան արձակուրդին էր, Լուիզ կնոջս և Մարսէլ պզտիկ մանչուս հետ Մօրանտի տունս էի: Մեր ծեր սպասուհին, Նանէթ, սենեակները կը մաքրէր, և կերակուր կ'եփէր: Պլէջ, հաւատարիմ ծառանիս, խենթ կտրած՝ եկած ըլլալուս համար այն քաղաքը ուր իր մայրը կը բնակէր, որ Մարսիլիայի մըն էր, պարտէզը կ'աշխատէր և ինքն իր գլխուն խուց մըն ալ ունէր:

Փոկով հրացանս ուսիս և երկու շուներս ետեւէս, ամէն օր կնոջս և մանչուս հետ կը պտտէի այս հեշտալի վայրը: Եւ որպէսզի մեր հեռաւորութիւնը դիւրացնեմ, իմ անձնական ծախքովս հեռաձայնի թել մը չինել տուի որ զիս Մարսիլիայի կեդրոնական նամակատան հետ հաղորդակցութեան մէջ կը գնէր: Ամէն իրիկուն, նընջատենեակէս, Բարիզի գործատեղիներուս գործառնութեանց կը տեղեկանայի հեռաձայնով:

Պատահեցաւ որ մեր այս հիանալի հանգստութիւնը, փոխա-

նորդիս մէկ լուսին վրայ վրդովուի : Գիւղէն մեկնելու կրնար շահել տալ մեղի առևտրական կարեւոր դործ մը :

Օղը անանկ սղուոր և յետոյ Մարտէլ աշխատի ասողջ էր որ Լուիզ ուղեց Մօրանտ մնալ :

Բարիդ մեկնելու իրիկունը սարսափելիօրէն անձրեւեց : Եւր կառքը դրան առջեւ կեցած էր, սրտի սեղմում մը ունեցայ ի տես անսառնեբունս սև անհունութեան : Լուիզ սիրտ սուաւ ըսելով :

— Բա՛հ, մինակ երկու գիշեր պիտի բացակայիս, Նանէթ նընջասնեակիս մօտ կը պառկի : Պէջն ալ կայ, չունենն ալ, որոնք հիանալի պահապսոններ են :

Կնոջս ձայնը շատ վստահ չթուեցաւ ինծի, քիչ մնաց որ հրաժարէի ճամբորդելէս, բայց կինս կռահելով մտածումս,

— Գործէ քաշուելու ատենդ չէ տակաւին : Պէտք է որ մեր տղան իր չափահասութեանը՝ գործատուղիները լաւ յաջողութեան մէջ գտնէ : Մենք կրնանք օրուան ամէն ժամերուն հեռաձայնով խօսակցիլ : Մեկնէ՛, հաւատացիր որ Պէջին և Նանէթին հետ ըլլալէս վերջ, բանէ մը չեմ վախնար :

Վախկոտութենէս ամչնալով, Լուիզը Մարտէլը համբուրեցի եւ մեկնեցայ :

Շոգեկառքին մէջ անքուն գիշեր մը անցուցի : Բարիդ համեմալուս վակոնէն դուրս ցատկեցի և շիտակ հեռաձայնատունը նետուեցայ :

Հաղորդակցութիւնը հաստատուէ վերջ, լսեցի սիրելի կնոջս ձայնը, ռնգային և խափանուած ձայն մը :

— Ալլօ՛, գիշերը աղէկ անցուցի՛ր, Լուիզաս, բանէ մը չը վախցա՛ր ա՛...

— Է՛հ... քիչ մը. արշալոյսին մինակ քնացանք, որովհետեւ...

— Դող չելլա՞ս սակայն — որովհետեւ Նանէթին անանկ եկաւ որ իբրեւ թէ պարտէղին մէջ գող մը կը պտտէր : Շուները, մոռցուելով, կապուած մնացած էին որով երկար ատեն հաչեցին, վերջապէս պատուհանէն Պէջը կանչեցինք : Հրացանը առաւ, չուները թողուց և տանը շուրջը պտտեցաւ առանց կասկածելի բան մը նշմարելու : Պէպէքը, որ բանէ մը տեղեկութիւն չունի, աղուոր մանչս, արթնցր է և զիս կը կանչէ : Յտեսութիւնս. եթէ ճաշէդ առաջ ատեն ունենաս եկուր ինծի ձայնելու :

Քիչ մը ասպահովուած՝ գործերովս զբաղեցայ և միայն ժամը 8ը անցած կրցայ հեռաձայնատուն դալ : Երկար ատեն սպասել հարկ եղաւ :

— Ալլօ՛, Ալլօ՛, ինչո՞ւ համար այդքան կ'ուշանաս, սիրունս, ի՞նչ կայ որ...

— Սնանկ բան մը որուն, այս իրիկուն, ընաւ չէինք սպասեր... վանդակափեղիկերը գոցած էինք, շուները աղաաւ արձակած և նանէթ Պէշլին համար անկողին մը կը պատրաստէր դուրսը գաւթին (vestibule) մէջ, անցեալ դիշերուն վախերնէս գերծ մնալու համար, երբ քաղքին լակոսներէն մին, նամակ մը բերաւ մեզի. Պէշլին մօր հիւանդ ըլլալը գրուած էր յանկարծ և մայրը կ'աղաչէր որ Պէշլ զինքը տեսնալու երթար: Աս անճանաչ լակոսը չուսով մը կորսուեցաւ զնաց, առանց աւելի մանրամասնութիւն մեզի տալու:

Պէշլ տակնուվրայ եղաւ, վասնզի խեղճը կը պաշտէ մայրիկը, թէպէտև ինք չէր ուղեր մեզի մինակ թողուլ լուսնալէն առաջ, բայց իր վշտահար նայուածքը կը ցուցնէր թէ ադ սպասումը զինքը կը տառապեցնէր: Մտածեցի որ եթէ խեղճ կինը այս գիշեր մեռնէր, Պէշլը զրկած պիտի ըլլայի վերջին անգամ իր մայրը համբուրելէ: Որոշեցի որպէսզի Պէշլ մեկնի. խոստացաւ իրիկունն իսկ ետ դառնալ, և ժամանակ վաստակելու համար կառքով ետ դառնալ: Երթալէն վերջ նիգերը դրի, ահա՛ ճիշտ ատոր համար էր որ զքեզ սպասցուցի: Երթալէդ գոհ ես:

— Այո՛, բայց քու վրայօքդ խօսինք, պէտք չէիր Պէշլը թողուլ որ ելլար երթար. ժամը 10-11էն առաջ չկրնար վերադառնալ նոյնիսկ կառքով:

Իմ միակ ապահովութիւնս Պէշլին քու մօտդ գտնուիլը գիտնալն էր, եկուր տես որ ան ալ մեկներ է: Եւ լակոսն ալ առանց ձեր լուրին ճշդութեան ապահովութիւնը ունենալու կ'ելլայ կը կորսուի կ'երթայ: Դոնէ Պէշլ շուները և հրացանը քեզի ձգե՞ր է:

— Շուները վերնագաւթին վրայ երկնցած կը քնանան կոր: Հրացանը, Պէշլ գաւթի ձգած ըլլալու է, կայնէ նայիմ: Կը լսե՞ս, Մարտէլը որ քղանցքներուն մէջ է, քեզի բարի իրիկուն կը պօռայ կոր, կեցի՛ր, մօիկ ըրէ՛:

— Բալիկուն, պըտլի՛կ հալիք:

— Բարի իրիկուն, սիրելիներս, ճաշ ընելու կ'երթամ կոր, հիմա կուգամ:

Դուրսը, փողոցին մէջ, կնոջս ըսածներովը կը չարչարուէի: Վախս փարատած էի, կասկածելով որ Լուիլին երկիւղը կ'աւելցունեմ: Բայց աս վախս, հազիւ թէ առաւօտուն փարատած, մէկէն սաստիկօրէն կը բռնկէր, երբոր կը մտածէի այն անակնկալ, տարօրինակ և անճշմարտանման նամակին վրայ որ տունէն կը հեռացնէր, տանը միակ պաշտպանը:

Երեւակայութիւնս այնքան մթազնեցաւ որ, օթէլէն վերադարձիս, պատառ մը բան չկրցայ ուտել: Սեղանէն ելայ և հեռա-

ձայնատուն եկայ: Փոխանորդս, տեղեկութեանց մնացած մասը հաղորդեց որոնք չափազանց հարկաւոր էին դործիս յաջողութեամբ ելքին համար: Չկրցայ զինքը շուտով ձամբել և շատ ուշ ատեն միայն կրցայ հեռաձայնատունը գտնուիլ: Սիրտս անհամբեր, կը տրոփէր և դողդոջուն ձեռքերս, արգելալիները ականջիս վրայ կ'երերցնէին: Մէկ քանի երկվայրկեան բան մը չլսեցի:

—Ալլօ, Լուիզաս, Ալլօ, հո՛տ ես: Պատասխանէ... անհանգիստ եմ... վերջապէս իմացայ կնոջս ձայնը, խղճուք, սարսափէն այլայլած ձայն մը:

—Մէհ, սիրելիս, ժամ մը կ'ընէ խենթի պէս ենք: Հրացանը չգտայ: Անպատճառ լսկոտը գողցաւ. Պէջ չի վերադարձաւ. դռները դիտմամբ զինքը հեռացուցած... ծուղակի մը մէջ ձգած ըլլալու են: Խելքս գլուխս չէ... վախէս շունչ չեմ կրնար կոր աւանդ, կարծեմ ձայն մը կայ... պարտէզին մէջ... հեռուն... կեցիր նայիմ, մտիկ ընեմ:

Երկաթէ թերթին տուած ականջս, շունչ անդամ չէի առներ կոր:

—Լուիզաս, խնդրեմ, զիս լռութեան մէջ մի ձգեր... Ի՞նչ կը լսես կոր:

—Շունները կը հաչեն կոր, պարտէզին կողմը կը վազեն կոր: Լոցերն, յանկարծ լոցերն, մեռելական լռութիւն մը... սակայն այո՛... պարտէզին աւաղին վրայ, ծանր և զգոյշ քայլի մը ձայնը կայ... կարծես գողեր կը մօտենան կոր մեզի...

—Խօսէ՛, խօսէ՛ Լուիզաս, կը խեղդուիմ կոր, խենթեմալս բան մըն չէ, ուրիշ ի՞նչ կը լսես կոր, ըսէ՛, ի՞նչ կը լսես կոր:

—Ոչինչ... գրեթէ ոչինչ... բայց կեցի՛ր, պզտիկ, միակերպ ճոնչիւն մը կը լսես կոր, կարծես թէ դուր (ciseau à froid) մըն է դոր կամացուկ մը փեղկին տակ կը խոթեն կոր բանալու համար... փեղկը կը բացուի կոր, ապակի մը կոտրեցաւ, ո՛հ, շատ կը վախնամ կոր:

Սկսայ գործիքին մէջէն պուալ:

—Մարսիլիա հեռաձայնէ՛ ոստիկանութեան, զինուորներուն լուր տուր:

—Ի՞նչպէս լուր տամ, քաղաքը երեք մղոն հեռու է, շատ ուշ կը հասնին, չեմ գիտեր ի՞նչ ընելիքս... խենթ եմ կտրեր...

—Աղմուկ հանէ՛, կամ պահուրտէ՛, փախիր, ա՛յո, այո, պղտիկը առ և փախի՛ր:

—Չեմ կրնար փախչիլ, ճարս չմնաց... վեր կ'ելան կոր, սանդուխները կը կոտրեն կոր, նրբանցքին մէջն են, կը փնտռեն կոր, կը խուզարկեն կոր, Մարսէլ. Աստուած իմ, հասի՛ր, օգնութիւն... օգնութիւն...:

Աննկարագրելի սոսկումն մը երկու հեծկլտանքներ միայն լսուեցան. յետոյ տարտամ, խառնակ ձայն մը, անբացատրելի ճիչեր, ու անկէ վերջ ոչինչ լսուեցաւ :

Ոճիրին մանրամասնութիւնը կրնաք գտնել Gazette Judiciaireի մէջ «Մօրանտի ոճիրը» յուզիչ վերնագրին տակ : Այսպէս կորսնցուցի կինս, զաւակս և երկու ծառաներս :

Բան մը զոր ո'չ մէկ գրութիւն պիտի կրնար նկարագրել, ո'չ մէկ նկարագրութիւն կարենար բացատրել, այն ալ սոսկալի չարահանքն ու տառապանքն է այն մարդուն՝ որ հարիւր մղոն հեռաւորութենէն կը լսէ յուսահատական ազադակները իր կնիւան զոր գոյերը կը խեղդեն ու ինք ուրիշ ոչինչ կրնայ ընել, բայց եթէ ռռնաղ փայտէ սնտուկի մը առջեւ :

ՇԱՐԼ. ՖՕԼԷՅ

Թարգմ.

ՆԵԿՏԱՐ ԱՔԻԼԵԱՆ

ԹԷ ԻՆՉՊԵՍ ՊԵՏՔ Է ԱՄՈՒՍՆԱՆԱԼ

Ա. Ռ. Ա. Ջ. Ի. Ն. Մ. Ա. Ս.

ԿԻՆ ԱՌՆԵԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Գ Լ ՈՒ Խ Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԴԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Հեղինակ ԲՕԼ ՄԱՆԹԷԿԱՅՅԱ

Մարդաբանութեան ուսուցիչ և անդամ Իսպիոյ ծերակոյցին

Ինչպէ՞ս կը միաւորին միլիոնաւոր այրեր ու կիներ :

Զանազան եղանակներով, բայց ատոնց մէջէն մէկ հաաին միայն հաւանութիւն կուտայ բարոյականը՝ կրօնքի կողմէ վաւերացում գտնելով, այն է ամուսնութիւնը՝ որ միակ օրինական խարիսխը կը ձեւացնէ բնասնիքին : Միւս բոլոր եղանակներուն հետեւողները մաքսանենգներ են, որոնք խմբովին կամ առանձին, կողմնակի ճամբաներէ կը սողոսկին, բնութիւնը նկնդելով այս կամ այն ձեւով և նախանձելով իրենց մաքսը ուղղամտօրէն վճարող մարդոց վրայ :

Առանց ինքնախարութեան կարելի է ըսել թէ մարդկային ընկերութիւն մը այնքան աւելի քաղաքակիրթ ու բարոյասէր կը դառնայ, որքան իր մէջ պարունակէ մեծ թիւով ամուսնացողներ, եւ աւելի քիչ թիւով ամուրիներ, որոնք յափշտակութեամբ կ'ապրին սիրոյ մէջ, ըլլա՛յ հասարակայ ճամբուն սրայ, ըլլա՛յ բնականեկան յարկերու կողպտումով:

Բայց արդի ընկերութիւնը ոսկիի տենդով վարակուած է, մարդուն չափ հին հիւանդութիւն մը, եւ որ մեր օրերուն, ճշմարիտ համաճարակի մը հանգամանքը կը ստանայ: Ամէն բանէ աւելի ամուսնութեան արմատները վարակելու կը ձգտի ան:

Կրթութեան ծաւալումը եւ բնկերային դասակարգերուն մերձեցումը մեծապէս աւելցուցած են մարդկային պէտքերը եւ մասնաւորապէս անոնք որ ամէնէն անյեղլի հանգամանքը կը կրեն, այսինքն մտքի ու գեղեցկագիտական բարձր յուզումներու պէտքերը, առանց ընդլայնելու շահու աղբիւրները: Միջակ կամ սոորին դասակարգի մարդիկ աղքատ ենք, եւ աւելի աղքատ՝ բաղդատմամբ մեր հայրերուն եւ նախահայրերուն: Ծնունդէն մինչեւ մահ, առանին ելմտացոյցը կ'ընկճէ ու կը չարչրէ մեզ, եւ թուարանութիւնը մեր մորթին մէջ կը միտնէ իր թիւերուն սուր ծայրը, թափանցելով մինչեւ սրտին խորը, ամէն ուրախութիւն խանդարելով, կեանքի նուիրական ու բեղուն բանաստեղծութիւնը խաթարելով:

Ժամանակակից քաղաքակրթութեան հսկայ խնջոյքին հրաւիրուած, որ այնքան նոր հեշտանքներ կ'ընծայէ մեզի, կը նմանինք իր հարուստ ընկերներէն հրաւիրուած չքաւոր պաշտօնեայի մը: Իր ընկերներուն սիրտը չկտորելու համար ընդունած է այդ հրաւէրը, բայց երաժշտութեան, պարի եւ լեցուն բաժակներու ոգեւորութեան մէջ գրպանը կը պրպտէ խեղճ մարդը, մոտլի հարցնելով թէ ի՞նչպէս պիտի կարենայ իր բաժինը վճարել:

Միջակ դասակարգի մարդիկ որքան յոգնութեամբ շահած են այն քանի մը Փրանքները, որոնցմով ուռած է իրենց քսակը: Որքան չարչարանք քաշած են՝ արեւուն տակ, պարզելէ առաջ այդ դրամները, զորս ջղաձգական գգուանքով կը չօտիէ: Որքան անկայուն է կացութիւնը ամէն անոնց որոնք 1000էն 3000 Փրանք տարեթոշակով կ'ապրին, ու այդ թիւը հետզհետէ կ'աւելնայ, ի վերջոյ յանգելու համար 10,000էն 20,000 եւ մինչեւ 30,000 Փր.ի, տեղանքի, անամիտ անձկութեան եւ նուիրապետական գոռոզութեան յարաճուն տենդին ազդեցութեան ներքեւ:

Ահա ինչո՛ւ համար սէրը որ ամուսնութեան առաջնորդը պէտք է ըլլար, ընդհակառակը ամենայեպիս հրաւիրեալն է ամուսնական հանդիսութեան մէջ: Դրամը ամենակարող ուժ մը կը ստանայ ա-

նողոք մարդոց կողմէ եւ պարագաներու համաձայն կը հրամայէ ամուսնութեան դործին մէջ :

Դրամ, զրամ եւ դարձեալ զրամ. աւասիկ առաջին եւ վերջին իրաւարարը ամուսնութեանց մեծագոյն մասին :

Կին առնել՝ կը նշանակէ աղքատանալ, եթէ երբեք կինը չօգնէ ձեզի՝ նոր ընտանիքի բոյնը չինելու համար. կը նշանակէ աղջամղջոտ ու անյատակ անդունդի մը մէջ նետուիլ. կը նշանակէ ամենօրեայ տանջանքի ենթարկուիլ եւ զաւակներն ալ նոյն պայքարը մղելու դատապարտել սպաւեային :

Մարդկային արժանապատուութիւնը կը պահանջէ որ կնոջ դժբաժնութիւնը ու եւ զեր չխաղայ ամուսնական ընտրութեան դործին մէջ : Իտէալ ամուսնութեան մը պահանջն է մեր կեանքի ընկերուհիին ընծայել մեր ձեռքն ու սիրար, միեւնոյն ատեն հարստութիւն կամ գէթ բարեկեցութիւն, կարենալ ըսելու համար սա խօսքը .

«Հոգիս, ունեցածս քուկդ է եւ ամէն ինչ ինծի կը պարտիս. բայց միշտ պարտական պիտի ըլլամ, որովհետեւ քու սէրդ նուիրեցիր ինծի :»

Այս ամէնը գեղեցիկ է ու վեհ, եւ ո՛վ որ գիտակցութիւնը ունի իր ֆիզիքական ու բարոյական աւանականութեան, պիտի փափագի այդ խօսքը ուղղել իր կնոջ. բայց իրականին մէջ քանի՞ հոգի կարող են այդ բանը ընելու :

Շատ քիչեր, գրեթէ ո՛չ ոք :

Այսպէս, այն երիտասարդը որ կ'ուզէ սիրել Տիրոջ ցոյց տուած ճամբով եւ բոյն մը կազմել իրեն համար, ահաբեկումով խոյս կուտայ ամուսնութենէ, որուն մէջ կը տեսնէ միակ բաց դուռ մը՝ որ թշուառութեան կամ նուատուացման վրայ կը նայի : Ուստի անկեղծօրէն եւ ընդ միշտ կը հրաժարի ամուսնանալու գաղափարէն :

Ատոնք ամէնէն պարկեշտ ամուրիներն են. բայց ո՛ւր եւ ի՛նչ բանի կը յանգի իրենց պարկեշտութիւնը :

Ու այդ պարկեշտ մարդոց առաքինութիւնը կը կայանայ սա բանին մէջ. անբիծ աղջիկները չհրապուրել եւ ուրիշին կինը գլխէ չհանել : Այսպէս առաքինութիւնը նուատուացումի կ'առաջնորդէ այդ պարկեշտ մարդիկը, որոնք սէրը կը նկատեն առողջապահութեան պարբերական խնդիր մը, օրացոյցին թուականներուն վրայ կանոնաւորուած :

Խեղճ սէր եւ ողորմելի արտայայտութիւն կեանքի ամէնէն դիւցազնական քերթուածին : Հոմերոսը աւստրալեան գաւառաբարբառի թարգմանելու կը նմանի :

Ամուրիութեան այս առողջաբանները փոքրամասնութիւն կը կազմեն : Ուրիշներ կը յաւակնին լաւագոյն բան մը ըրած ըլլալ , օտարին տան մէջ վայելելով սէրը , գէուծ , նուաստացուցիչ եւ գրեթէ վաշխառուական կողոպտումի մը շնորհիւ :

Աս է գաղիւր վէրքը , կեղը սրտի աւուանութեան . սա է փտախտը ժամանակակից ընկերութեան , որ իր շուրջը կը տարածէ ընտանեկան անպատուութեան նողկալի բորբոս մը , բարոյական ժահրեր , կարող՝ վարակելու ամբողջ ընկերական մարմինը :

Վա՛յ մարդոց , եթէ երբեք բոլոր ընտանիքներու մէջ , նորածին տղաք կարենային բարձրաձայն հռչակել իրենց հօր անունը : Որքան կեղծ փոխանակագիրներու դէմ բողոք պիտի ըլլար : Կենսաբանները , որոնք պարզամտօրէն կ'ուսումնասիրեն ժառանգականութեան օրէնքները , քիթերնին չպիտի՞ խոթէին այդ բանին մէջ : Ամուսնական անհաւատարմութեան ու կեղծիքի ինչ ահեղի տեսարան պիտի պարզուէր ամէն կողմ : Արդի մարդկութիւնը յանկարծ երեւան պիտի գար իբր գրամանեղներու խումբ մը , եւ կնոջ արգանդը՝ իբր մայր կազապար կեղծ դրամներու :

Իայց նորածին տղաք լալ միտն գիտեն , երբ առաջին անգամ կ'ողջունեն աշխարհի լոյսը , ու ոյսպէս կնոջական ընդերքները կը շարունակեն դրամանեղութեան ճարտարարուեստը :

Խաբկանքներու , գաղտաբողի չինութեան , անհարազատ դաւակներու այս չրջաբերութեան համար ո՛չ կինը կը գատապարտեմ եւ ոչ ալ այրը : Եթէ երբեք այս վերջինը կը խարդաւանէ կնոջ առաքինութեան դէմ , պատճառը սա է որ ասորելու իրաւունք ունի : Մարդկային ընկերութիւնը անոր չի շնորհեր աւուանական իրաւունքը , քանի որ հարուստին սեզանին մասնակից չընեն սովալլուկները : Եւրոպայի բոլոր աշխատաւորները միթէ չեն յայտարարեր թէ մարդկային առաջին իրաւունքներէն մէկը աշխատութեան իրաւունքն է :

Սակայն կա՛յ աւելի նուիրական իրաւունք մը քան սիրոյ իրաւունքը , որ գերագոյն աշխատութիւն մըն է ինքնին . Անով բռնութիւնը կը զոհուի անհատին , գարձեալ անով իր կորովին լաւագոյն մասը կը նուիրէ :

Թո՛ղ ամուսինները պաշտպանեն ինքզինքնին , երբ յարձակում կը գործեն մարդիկ . եւ եթէ յաղթուն յանցանքը իրենցն է : Աւելի գե՛շ իրենց հաւատ :

Հասկա խեղճ կ'ինքրը , անոնք ինչո՞ւ համար չզուարճանան աւուանական կեանքի աւօրեայ սաղտուկներէն՝ սիրային խուսափուկ արկածով մը :

Անոնց մէջ չկա՞ն անանկներ որոնք ընդ միշտ կապուած ըլլան

էրիկ մարդու մը զոր ընտելէին սիրած սկզբան. թերեւս անգամ մը միայն տեսած էին զայն: Անոնց մէջ չկա՛ն այնպիսիներ, որոնք պարզ ապրանքի մը պէս ծախուած են իրենց հօր ու մօր, ազգականներուն և խնամակալներուն կողմէ: Ատոնք իրաւունք չունէին սիրելու:

Սակայն, իրենց սիրած մարդուն հետ ամուսնանալու բազմ ունեցող միւս լուր կիներէն ոմանք իրենց էրկան թեւերուն մէջ նետուած են՝ սիրտով մտածումով ու զգայութեամբ անձնատուր եղած և անոր մէջ ձուլուելուն համար երջանիկ զգալով ինքզինքնին: Իսկ ուրիշ կիներ որոնք սիրոյ հոմանիշ երազած էին ամուսնութիւնը, քանի մը ամիսէն՝ հին սիրուհիի մը գրկին մէջ գտած են իրենց ամուսինը: Բոլոր այդ կիները իրաւունք չունէին վրէժ-խնդիր ըլլալու:

Ահա ամէն օր ամուսնութեան ներկայացուցած տեսարանները կարգ մը փոքր թատերաբեմերու վրայ, որոնք մարդոց տուհներն են:

Սակայն, այդ թատրոններուն մէջ — ճշմարտութիւնը ըսելը չչափադանցելու համար — աւելի զաւել տներ կը ներկայացունան քան կատակերգութիւններ, աւելի կատակերգութիւններ քան սուամներ: Հազուադէպ են ողբերգութիւնները: Թատերական արուեստի այդ վսեմ արտայայտութեան համար հերոսներ պէտք են, եւ ատոնք են որ առհասարակ կը պակսին արդի կեանքին մէջ: Ճղճիմ դարձուցած ենք տուները, արձանները, նկարները, պարտէզները և նոյն իսկ նեղցուցած ենք տուները: Մեծկուռք եւ կռիւ երեւան կուգան ամուսնական քրոնիկլին մէջ, բայց շատ հազուադէպ կերպով: Ընդհակառակը, առտնին բեմերու վրայ սովորական են փոխադարձ վրէժխնդրութիւնները, անշահ արարքներ, խղճի իրաւախօսութիւններ՝ ամէն ձեւերու ներքեւ: Երեք հոգիէ բաղկացած ամուսնական յարկեր զուարճալի պատկերներ կ'ընծայեն, և ամէն բան տեսնել չուզող և կուռէ խոյս տուող ամուսիններու կեղծիքները ամէն օր կը նշանակուին ամուսնական հաշուընթացին մէջ:

Կենցաղասէրի կեանք կը վարեն ատոնք ու թոյլ կուտան որ իրենց կիներն ալ այնպէս ընեն, նոյն իսկ ընտանեկան յարկին մէջ կ'իրարկելով գործակցական ընկերակցութեան ազնիւ ու նոր դրութիւնը, այսինքն մէկը ամէնուն համար և ամէնքը մէկուն համար:

(Շարունակելի)

ՄԱԹԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

—→→→→→

Գրեց՝ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌԻ

Կաղաց, 28 Յուլիս 1906

Պզտիկ Մայր,

Հիմայ քեզի պիտի ըսեմ՝ թէ ո՛րքան բարի եղաւ Տիկ. Քլա-
ռա, չոգեկառքի ընկերունիս, իր բոլոր անձնուէր հոգածութիւննե-
րուն մէջ։ Բայց նախ ըսեմ թէ քանի՜ տարեկան՝ էր ան և ի՛նչ
դէմքի վրայ. սակայն վէպ մը չէ գրելիքս, սիրուն մայր, ուր
միայն ներելի են նկարագրել անձեր ու եղելութիւններ. պարզ նա-
մակ մը գրել կ'ուզեմ քեզի։ Եւ որպէս զի իր հրեշտակային նկա-
րագիրը դիւրաւ ըմբռնես, ըսեմ երկու բառով թէ բոլորովին քեզի
կը նմանի ինք. թուխ՝ քեզի պէս, խաժուկ աչքերով՝ քեզի պէս,
խոպոպներ ալ ունի, մայր, ճիշդ քեզի պէս. քու ձայնովդ կը
խօսի, կը կարծեմ զքեզ միշտ դէմս ունենալ։ Քինէ բաժանումս
կարծես այնքան դառն չէ քեզի համար, իր ներկայութեամբ։ Օ՛հ,
սակայն, չըլլայ որ վշտանաս այս բառերէս, մամա՛ս, քեզի հո-
գիւս չափ կը պաշտեմ, կը սիրեմ զքեզ ա՛յնքան՝ որով թերեւս
նախանձի ժիւլը, չա՛ր կատուս, որուն քնացած պահէն օգտուե-
լով՝ կը գրեմ այս ամէնը քեզ, վասնզի գրիչը ձեռքէս կը յա-
փըշտակէ։ Տղայ է ան, չա՛տ տղայ, կ'ուզէ որ երեսը նայիմ միշտ
ու խնդամ։ Շատ կը սիրէ՞ ինչ։ Ես ալ կը սիրեմ զինքը շատ
շատ։ Բայց պիտի նեղանայի չոգեկառքին մէջ եթէ բոլոր մեր
ձամբորդութեան միջոցին առանձին մնայինք իրեն հետ. բարեբախ-
տաբար Տիկ. Քլառան միջամտեց մեր չափազանցութիւններուն իր
բարերար այցելութիւններով, և սիրոյ երազանքնիս բոլորովին
չլմնցաւ. կրնանք վայելել զայն դեռ շատ երկար ատեն։ Իսկ ան-
կէ ետքը՝ Անկէ ետքը կայ, մայրիկ. ալ չպիտի սիրէ զիս ժիւլ,
չպիտի սիրեմ ես ալ փոխադարձաբար իմ քուչուլիքս։ Իմ բոլոր
կարդացած վէպերս ասանկ կը վերջանան. բայց հայրիկը և դուն
միշտ կը սիրէիք զիրար։ Անշուշտ ես ալ քու աղջիկդ եմ. իսկ
ժիւլ, բնաւ չեմ հաւատար թէ օր մը դադրի զիս սիրելէ։ Իր
աթոռը ոտքերուս տակն է միշտ ու բարձր ծունգերուս վրան.
մակոտ Լիլիին պէս, մայր, փէշերէս կախուած է միշտ։ Աղէկ ըսի,
ա՛հ, Լիլիս ինչպէ՞ս է. իմ անուշիկ փիսիկս, թոքերուն հետ բա-
րեկամ է նորէն. տան մէջ իմ սենեակս կը մտնէ՞. լուսանկարը
Բիէռը թող հանէ, մամա՛ս, ու ինծի զրկեցէք։ Ժիւլին հետ զայն

աղէկ մը ծանօթացուցինք Տիկ. Քլաուային. և ալ հիմայ հեռուանց սէր մը կապած է մեր փիսիկին:

Բայց ուրկէ՞ ուր. ներէ, մամա՛ս, եթէ շատ խենթեցեր է աղ- ջիկդ. շատ երջանկութիւնն ալ ցնորք մը կը բերէ մարդուն, և ես չափազանց երջանիկ եմ, կամ մենք երջանիկ ենք, երեքս: Հիմայ Տիկ. Քլաուան ալ, որ կ'ըսէ թէ մեր մաման է, իր քառասուն երեք տարիներով: Այս բարի կ'ինը, որուն կեանքի պատմութիւնը զուար- ճալի է բաւական, Թուլչինոյէն դտանք որ իր մեռած ամուսինէն մնացած կալուածները ծախելու համար Կալաց կը մեկնէր. և ուրովհետեւ ուռմանական սղնիւ ընտանիքի մը կը պատկանէր ան, ու առանձին ալ էր, շուտով մտերմացանք իրարու: Ի՜նչ առոյգ կազմուածք, ի՜նչ զուարթ խօսուածք, մանաւանդ երբ կը խօսի իր հանգուցեալ ամուսնոյն վրայ, զոր բնաւ չէ սիրած գինով մը ըլ- լալուն համար և հակա... Փէմինիսդ: Զուակ չունի ինք, և մեղի հոգիին չափ կը սիրէ: Մէկ տան մէջ ենք հիմայ. կը վախճամ որ շուտով աւարտեն իր գործերն ու մեկնի՛: Առանց իր ներկայու- թեան չեմ կրնար ըլլալ կարծես. չեմ գիտեր ի՜նչ ունի իր վրայ քաջողական, հակառակ իր ձիւնոտած մաղերուն: Դո՛ւն ալ աղ- ուոր ես, մամա՛ս, դուն ալ անուշիկ, ան ալ անուշիկ, և հաւա- տա որ գրեթէ երկուքի բաժնուած ես հիմայ, Պոլիսի մամա, և Կալացի մամա: Բայց չար Ժիւլ հիմայ կ'արթննայ և դադարաւ- ներս կը ցրուէ. հետեւաբար այսչափ առ այժմ:

Աղգիկդ Լիզի

Ն Ի Ն Ի Ն Ն Օ Ր Ա Գ Ի Ր Ը

ԵՐԿՈՒՇԱՅԹԻ

Դերազանցապէս խէալ, անհունօրէն երազային, չափազանց վերացական, ծայրայեղօրէն վսեմ, զըրօէն 100 աստիճան բարձր ճաշակ ունեցող մարդիկ ենք եղեր մենք: Այս ճշմարտութեան կը հաւտամ ջերմապէս տարւոյն մէջ երկու անգամ, մէյ մը Կօլաէն- պերկի քօնսէռին ու մէկ մըն ալ Աղգ. Հիւանդանոցի նուազա- հանդէսին:

...Ու, Աստուած իմ, կըսեն թէ տակաւին մեր համայնքը ե- րաժշտութենէ չի հասկնար, թէ ջութակին լարերն ու դաշնակին հեշտալուր դաշնակութիւնները վէտվէտում մը չեն տար անոր սրտին:

Ի՜նչ անխրաւութիւն, ի՜նչ անարդանք . . . :

Հաւատացէ՛ք այս անարդանքին դէմ գրական դըրսդ մը պիտի կազմեմ . . . Փէմինխոդ եղած օրս :

Երէկուանը գերմանական նուագահանդէս մըն էր զոր կազմակերպած էր ծանօթ ջութակահար Պ. Կօլտէնպէրլը իր աշակերտաներուն մասնակցութեամբ :

Սակայն, բացի երեք մէկ քառորդ գերմանացիներէ ամէնքն Հայ էին, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ ճշմարտապէս երաժշտասէր մարդիկ ենք :

Թեւթօնիայի սրահին յորդարձակ լոյսերու շողշողանքը ոչինչ էր գրեթէ, բազդասամամբ մեր գեղունիներու . . . և գեղանիներու հրապոյրին :

Հրապոյր . . . Ուրիշ բառ մը եթէ կը հաճիք :

Ամէնքն ալ ծանօթ անձնաւորութիւններ էին որոնց մէջ կը փայլէին — անունները յաջորդ թիւով — ամէնքն ալ :

Նուագահանդէսին մէջ Հայ տաղանդներ ալ ողջունելու բազդը ունեցանք. մասնաւորապէս Պ. Թնկրեանը, որ փայլուն յաջողութիւն մը ունեցաւ իր նուագած կտորին մէջ այնքան զգացում դնելով : Պղտիկ Կօլտէթայնը, սիրուն պէպէ մը, այնքան յաջողութեամբ նուագելէ ետք, կարծես թէ, արդէն կեանքին գազանիքը կը ճանչնայ, տնտնիկ սկեռաիկ ժպիտ մը ունէր դէմքին վրայ ամփոխին ոգեւորութեան փոխարէն :

Ջութակահար աշակերտներուն մէջ Հայ օրիորդներն ալ իրենց չնորհալի մասնակցութիւնը բերած էին, մասնաւորապէս Օր. Մ. Երէցեանը, և ուրիշներ, որոնք կը հաստատէին թէ աղջիկներն ալ՝ մանչերուն չափ յաջողութիւն կրնան ունենալ էն դժուար ճիւղերու մէջ իսկ : Այս ճշմարտութեան սրտանց կը հաւատամ իրենց սեւեւին պատկանելէս ի վեր :

Նուագահանդէսը շատ յաջող վերջացաւ որուն յաջորդեց sauterie՞ն որ մեծ ոգեւորութեամբ բոլոր խակացողները արթնցուց մէկէն ի մէկ :

Պար . . . :

Ո՞ր գեղեցկութիւնը կրնայ հոմանիշ բլլալ այս բառին. իմ մասին տակաւին չեմ գտած :

Եւ կը կարծէ՞ք որ, եթէ պարը չըլլար՝ բազմութեան մեծամասնութիւնը տունին բազմոցները ձգելով՝ գար կարծր ակթունեւրու վրայ մրափելու Երբէ՛ք :

Պարը այն ակտիւմով աղտնդերն է զոր կուտեն դժուարամարս կերակուրներու վրայէն : Եթէ այս ճշմարտութեան հաւտար Աղգ. Հիւանդանոցին Պատ. Հոգաբարձութիւնը, այս տարի սի-

րուն անակնկալ մը կ'ընէր concertէն վերջ sauterie մըն ալ աւելցնելով :

Դժոխային աղմուկէ մը ետք, աթոռները անյայտացած են արդէն, զոյգերը կը վաւսեն պայտառի մը հանգունակ, ու պարիկները կը ծնին:

Ոմանք ալ պարզ դիտողներ, ես ալ անոնց հետ, անկիւնները քաշուած ենք:

Բնաւ չպարեցի հակառակ չափազանց սիրելուս: Զպարեցի որովհետեւ վտխցայ որ Օր. Մառի Պետրոսեանը, պարին միակ թշնամին կը տեսնէ զիս, յետոյ, կանանց հանդէսին համեստ ներկայացուցչին կը վայլէ՞ր որ պարէր, թէն Հայ խմբագիրները տեսնելու արժանի էր ինտո՞ր կը դառնային՝ կոխկռտելով ոտքերու... սրտերու վրայ եթէ կ'ընդունիր:

Զանձրոյթէս պիտի մեռնէի — սուտ եմ մի հաւատաք — երբ յանկարծ դաւախարը ունեցայ ներկայ անձնաւորութիւնները interviewer ընելու իրենց կարծիքները առնելու համար քօնսէ-ռին մասին:

Ու կը սկսիմ:

— Օր. ինչպէս էր քօնսէսը...

— Շատ յաջող, հրաշալի.

— Տիկին, ձեր կարծիքը

— Մահչա շատ աղուոր վարկաւ մասնները սիրեմ.

— Դուք ինչ կարծիք, օրիորդ

— Եռաձայնը աւելի կը նախընտրեմ.

— Դուք ինչպէս գտաք կ'ըսեմ հռչակաւոր ատամնաբոյժի մը ուղղելով խօսքս:

— Բան մը չհասկցայ իրաւ որ, քանի մը հատ աւուայ քաշելու էի որ հաճոյք մը զգայի:

Ակուայ քաշե՞լ... քօնսէ՞սի մէջ, քիչ մը չէք սարսափիր, եւ գիտէ՞ք, ինչպէս վերջացուց խօսքը՝

— Բան աւուայ քաշել տուողին երկու հատ ձրի... Օ'ն փու-թացէք առիթէն օգտուիլ:

Կը հեռանամ ուրիշներու կարծիքները ստանալու մտադրու-թեամբ.

Դալէնտէրեան Հ. էֆէնտիին ներկայանալով, կը հարցնեմ՝

— Ապահովաբար շատ գոհ մնացիք քօնսէսէն, որ իր կարգին ամենապարզ կերպով պատասխանեց՝

— Շատ գոհ պիտի մնայի եթէ Թօլայեանը հոս ըլլար:

Թօլայեանը... Պահ մը կը մտածեմ որ մի գուցէ թաքուն տաղանդ մը կամ Շօթեն մըն է ծածկուած քօղին ներքեւ:

Միջատասպան փոշիին կարծիքը — ներեցէք հեղինակին կարծիքը պիտի ըսէի — որ ցաւելով կը մենախօսէր .

— Մեղք, մեղք, հազար անգամ ղղջացիր եմ, ինտո՞ր միջատասպան փոշիի և ձկան իւղի ուէքլամներ չըբրի հետո : Եթէ գիտնայի թէ այսքան բաղմութիւն պիտի գտնուի հոս . . . :

Ու, այս գաղափարէն աղդուած պարոնը իր պարի ընկերուհին ձգելով՝ շարունակ սրահին փոշիները կը հալածէր :

— Զեր կարծիքը կ'ըսեմ, Տէր-Յակոբեանին ,

— Ինձէ սաղը հազար անգամ կը նախընտրեմ — chut . . . :

Այսպէս կարծիքներու պոլիս մը ջանացի կազմել շատ դժուարութիւններով :

Վերջապէս ժամը ութնուկէսին մեկնում, և սրահը ալ օրուան ժխորէն ազատ հանդէպ ապահովաբար :

Մեկնած միջոցիս խօսակցութիւն մը լսեցի քանի մը Հայ տիկիններէ, որ իրաւացի գանգատ մըն էր, կանացի արժանապատուութենէ թելադրուած :

Ընդհանրապէս քօնսէռի կամ թատրոնի մեր քրոնիկագիրները կ'ըսեն թէ մեր կիները մօիկ ընել չեն գիտեր . կամ երաժշտութեան բարձրութիւնը չմթնելով, շատախօսութեան աւելի կարեւորութիւն կ'ընծայեն, սակայն ես պիտի ըսեմ որ, այս դիտողութիւնը այնքան ճիշդ չէ երբ միմիայն մերիներուն կը վերադրուի :

Քօնսէռին մէջ Եւրոպայի կիներ կային որ վայրկեան մը, գոնէ երկվայրկեան մը դադար չտուին : Այդքան խօսք, ուրկէ՛ ալ դտան :

Ն Ի Ն Ի

Ծ . Խ . — Նուագահանդէսին մասնակցողներուն մէջ կային նաեւ Օրք . Նուարդ Նիկողոսեան, Մանուշակ Կ . Տ . Աբրահամեան, Ա . Շիշմանեան, Նուարդ Շահինեան և Պրք . Մկրտիչ Կ . Տ . Աբրահամեան, Տիգրան Թնկրեան, Լեւոն և Արիս Մ . Յակոբեան, Տիգրան Նէվշէնիլեան, Լեւոն Ս . Պօղոսեան, Նուպար Կիւլլապեան, Հրանտ Սաֆրաճեան, Ալեանաքեան, Եսվրուեան, Դրիգոր Պալլըքեան, և Կարապետ Լօքմաճեան, որոնք յաջող ջութակահարութեամբ ճշմարիտ պատիւ մը բերին ընծայել իրենց տաղանդաւոր ուսուցչին Մ . Իդ . Կօլտէնպէրկի :

Ազնուունի

ՕՐԻՈՐԴ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌԻ

Խմբագրապետունի Պատ. «Ծաղիկ»ի

Պատ. հանդէսիդ թիւերէն մէկուն մէջ կարգ մը համեղ յօդ-
ուածներուն քով, հաճոյքով կարդացի նաև Օր. Զապէլ Զաքար-
եանի «Երգի ուսուցումը մանուկներուն» յօդուածը, որ զրուած էր
խիտ ձեռնհասօրէն և ուր կը պարզուէին մանկավարժական լայն
ու առոյգ գաղափարներ:

Ի նշան անկեղծ համակրութեան և զնահատութեան, ազնիւ
Օրիորդին կը նուիրեմ իմ հեղինակած մէկ երգս մանկապարտէզի,
զոր ներփակ կը զրկեմ Ձեզ, խնդրելով որ եթէ պատշաճ նկատէք՝
հաճիք զայն զնել Ձեր հանդէսին մէջ՝ ձայնագրութեամբ, ուրկէ
պիտի օգտուին անշուշտ բոլոր մանկապարտիզականները:

Հաճեցէք ընդունիլ խնդրեմ, Օրիորդ, անկեղծ յարգանացս
ջերմ հաւաստին:

ՄԱԳՍՈՒՏ ԹԻՐԵԱՔԵԱՆ

Ուսուցիչ Ձայն. երաժշտութեան եւ երգի
Թաղ. վարժարանաց Իսկիւտարի

ԾՈՅԼՆ ՈՒ ԱՇԽԱՏԱՍԵՐԸ

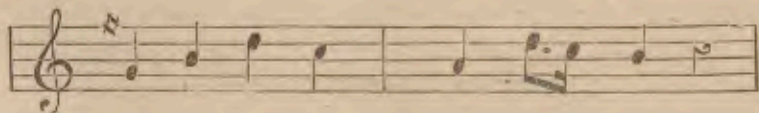
ԽՕՍԲ ԵՒ ԵՂԱՆԱԿ Մ. ԹԻՐԵԱՔԵԱՆ

Առ Ազն. Օր. Զապէլ Զաքարեան
ԿԻՐԱՍՈՆ

All. Moderato

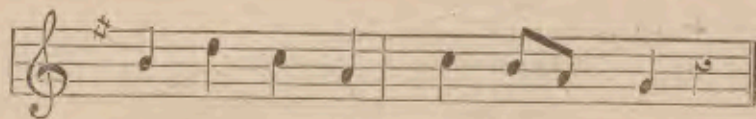
Մը տիկ ր ցեցի մեցի սա վէ նր,

Որ ծա գած է ի րեց մէ ջը,

Եր կուհն ալ են ան համա ձայն

Ու չեն լը սեր ի բա բա ձայն
Andantino

Առ սը լը նէ մինչ ի ռի կուն

Գի Երեւերն ալ ծա խելով բուն

Առ խա սէ միտ զը ռէ, կար դայ,

Ձեռ գի սեր վերջն ո՛ւր պիտ'եր քայ

All. Presto

Օն, լն կերեր, օն չըլլանք ծով, Առ խա սինք միտ ոնվերջ, անգուլ,

Առ խա տու քեամբ պիտի փայ լինք Այս կեան քին մէջ ուր մենք կապ լինք

Մտիկ ընենք մենք սա վեհը,
Որ ծագած է իրենց մեջը.
Երկուսն ալ են անհամաձայն
Ու չեն շեր իրարու ձայն:

Ծոյը. — Առնուրեն միևն իրիկուն,
Դիշերներն ալ ծախելով ֆուն,
Աշխատե՛ միշտ, գրե՛ կարդա,
Ձեռ գիտեր վերջն ո՛ւր պիտ' երթայ:

Աշխատասուրը. — Բայց չե՞ս գիտեր, ծոյ թարեկամ,
Առանց ջանքի մրջիւնն անգամ
Ձի գտներ տե՛ս իր կերակուր
Ո՛ւր կը մնանք ես ու դուն ո՛ւր:

Ծոյը. — Բե՛հ, ասիկա հո՞գու եմ ըրեր,
Հայրիկիս շահն մեզ չի՞ քսեր.
Ձե՛, շիտակը, ի՛նչ սուտ ըսեմ,
Հանգիստն ու խաղ շատ կը սիրեմ:

Աշխատասուրը. — Մի՛, եղբայր, մի՛, չե՛ այս կասակ,
«Արդար վաստակ ֆրսան վաստակ».
Աշխատե՛լէն ֆաղր քան չի կայ,
Ան պիտ' շինե մեզ ապագայ:

Ծոյը. — Ա՛հ, եղբայր, ա՛յ կը հաւնոգուիմ,
Մեծ երախտիք ֆեզ կը պարտիմ.
Օ՛ն, տո՛ւր ձեռքդ ուխտենք երգով
Աշխատութիւն՝ յօժար կամֆով:

Խմբերգ. — Օ՛ն, ընկերներ, օ՛ն չըլլանք ծոյը,
Աշխատիմք միշտ, անվերջ, անդուշ.
Աշխատութեամբ պիտի փայլինք
Այս կեանքին մէջ, ուր մենք կ'ապրինք:

Ծանօթ. — Նախ, խումբէն երկու հոգի զատուելով մէջտեղ
կուգան, որոնց մէկն՝ ծոյը, իւր միւսը աշխատասէրը կը ներկա-
յացնեն: Խումբը Ա. տունը երգելէ վերջ կը լռէ որ, իրենց կարգին
երգեն ծոյըն ու աշխատասէրը իրենց բաժինները՝ դէմ առ դէմ
կեցած: Երբ, ծոյը «Օ՛ն տուր ձեռքդ» կ'ըսէ, իրարու ձեռք կը
դնեն, յետոյ խումբը կ'երգէ վերջին խմբերգը: Ծոյըն բաժինը
եղանակուած է, իսկ աշխատասէրին բաժինները պիտի երգուին
ճիշտ Ա. խմբերգին պէս:

ԿԱՆԱՑԻ ԼՈՒՐԵՐ

ԲԻՐԱՅԻ Արուեստանոցին վարչութիւնները, Տկն. Աղաւնի Նիկողոսեան և Օրբ. Տօլապճեան և Քաղաքացիական, հրաժարական տուած էին, ինչպէս գրեցինք, Թաղ. Խորհուրդին: Պատրիարքարանէն կը տեղեկանանք թէ Թաղ. Խորհուրդը ընդունած է անոնց հրաժարականը և մտադրութիւն ունի իր ուղղակի տնօրինութեան տակ վարել Արուեստանոցը, միմիայն կար ու ձեւի ձեւով զարգացման մղում տալով: Կ'ըսուի նաև թէ՝ Թաղ. Խորհուրդը բանակցութեան մտած է Շալճեան և Թալչանճեան վաճառատան հետ, անոնց յանձնելու համար վարչութեան հոգը: Ամէն պարագայի մէջ, քանի որ վերջնական է Արուեստանոցին արդի կարող ու ձեռնհաս վարչիւններուն հրաժարականը, փափուքելի է որ այդ բաղմոքուտ հաստատութիւնը արդիւնաւոր շրջաններ բերէ:

ՏԻԿ. ԹԱԳՈՒՀԻ ՊԱԼԱՊԱՆԵԱՆ, որ վերջերս կնքած էր իր մահկանացուն, Րումէլի Հիսարի մէջ, կտակագիր մը թողուցած է, որուն համեմատ հանդուցեալ Տիկինը իր երկու տուներէն մին՝ փոքրը կը թողու նոյն թաղի եկեղեցիին, իսկ միւսին համար փափաք կը յայտնէ որ իր երկու թոռներուն յատկացուի անոր ամսական բերած վարձքը, եւ անոնց մահէն ետքը յատկացուի եկեղեցիին:

ՄԵՐ ԳԱՒԱՌԻ ԲԱԺԱՆ ՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

«Ծաղիկի»ի Բ.րդ Վեցամսեայն

Ծաղիկի երկրորդ վեցամսեայն, ինչպէս ծանուցինք արդէն, կը սկսի ներկայ թիւով: Այս առթիւ կը խնդրենք գաւառի մեր ազնիւ բաժանորդներէն և բաժանորդութիւններէն որ հաճին յղել մեզ իրենց երկրորդ վեցամսեայ բաժնեգինը, նկատի առնելով մեր կանխիկի դրութիւնը, որպէս զի կարենանք շարունակել թերթերու առաքումը իրենց հասցէներուն:

Պատրիարքարանին հետեւեալը որչափ և մեզ հրահարակուելու
համար:

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ ԱԶԴ. ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆԻ

Յ. Ի. ԴՐԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Բարեյիշատակ Ղըզլարցի Աղա Յովսէփ Իզմիրեանցի կտակին
տրամադրութեան համաձայն, Սահակ Մեսրոպեան մրցանակաբաշ-
խութիւնն տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ 1907 Յուլիս 12ին,
յաւուր տօնի Սրբոյ Թարգմանչացն Սահակայ և Մեսրոպայ:

Այն ամէն հեղինակներն ու բանասէրները, որ գտնու-
թեան և բանասիրութեան վերաբերեալ ո՛ր եւ է երկասիրութիւն-
ներով կը փափաքին մասնակցիլ սոյն գլխական մրցանակին, կը հը-
րաւիրուին իրենց աշխատասիրութիւններն ներկայացնել մինչեւ
1907 Յունուարի վերջ:

Ներկայացուած երկասիրութիւնք պէտք է ըլլան բաւական
ընդարձակ աշխատութիւններ նիւթի, զիւտի և ոճի առաւելու-
թիւններով պատրաստուած:

Նոյնպէս, բարեյիշատակ Կարապետ Էփ. Սուպէսէրեանի կտա-
կաւ ի նպատակարարական գասադրոց հաստատեալ Սուպէ-
սէրեան մրցանակաբաշխութիւնն տեղի պիտի ունենայ միեւնոյն
թուականին Սահակ-Մեսրոպեան գլխական մրցանակաբաշխութեան
հետ մէկտեղ:

Այս վերջնոյն համար մրցման ենթարկելի աշխատութիւնք
պիտի ըլլան, 1. Թուրքերէն լեզուի համար առաջին գասա-
գիրք մը միջին դասընթացքի համար, և 2. Նախնական իրագի-
տութեան գասագիրք մը տարրական դասընթացքի համար, եր-
կուքն ալ մանկավարժական դրութեամբ սոյն ծանուցումէն յետոյ
պատրաստուած, Հայ վարժարաններուն համար որ նոյնպէս պիտի
ներկայացուին մինչև 1907 Յունուարի վերջ:

Երկասիրութիւնք պէտք է յղուին նամակաւ առ Ամեն. Սըր-
բազան Պատրիարքն ի Կ. Պոլիս, տպագրիւններն երեքական օրինակ,
իսկ ձեռագիրները մէկ օրինակ, բայց յստակ դրուած:

Յղուած գրքեր ու երկեր, մրցանակ ընդունին կամ ոչ, ետ
չեն դարձուիր:

Անկարելի է որ ընտանիք մը առանց կարի մեքենայի մնայ, բայց էական կէտն է լաւ մեքենայ մը ունենալ, որովհետեւ լաւ մեքենայ մը անթիւ եւ անհամար ծառայութիւններ կը մատուցանէ, մինչդեռ գէշ տեսակէ մեքենայ մը անվերջ դժգոհութեանց եւ տաղտուկի աղբիւր մըն է:

Բոլոր աշխարհ գիտէ թէ՛

Ս Ի Ն Կ Է Ր

Հայրայրիջ ԿԱՅՍ. ՊԱՆԱՏԱՆ

The Singer Manufacturing Co

մեքենան լաւագոյնն է. սոյն մեքենան ամէնէն աւելի կատարելագործուածը, հաստատունը եւ գիւրագործածելին ըլլալուն՝ բովանդակ աշխարհի մէջ՝ ամէն ոք Սինգլերի մեքենաները կը գնէ:

Ձեռքի, ոտքի, ու ոտքի եւ ձեռքի միանգամայն

մեքենաներ կը գտնուին:

ՍԻՆԿԷՐԻ մեքենաները կը ծախուին մի միայն Սինգլեր Բնկերութեան վաճառատանց մէջ:

ԲԵՐԱ	{	1. Մեծ իողոց, Պօն Մառչէի դէմ, Թ. 343 և 343 կրկին.
	{	2. Մեծ իողոց, Կալաթա Սէրայի Լիսէին դէմ.
ԿԱԼԱԹԱ	{	1. Սինկէր խան, Թիւնէլին ետեւը.
	{	2. Գարաքէօյ, Թրամվէյին կայարանին դէմ.
ՊՈԼԻՍ	{	1. Սուլթան Համամ, Թ. 2
	{	2. Սուլթան Պէյազիտ, Թրամվէյի կայարանին դէմ, Թ. 13
ՍԵԻԻՏԱՐ		Զարչը Պօյու, Թ. 120.

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐ

Դասերը եւ նորոգութիւնք ձրի.

Կասաբեալ երաշխաւորութիւն:

Մասնաճիւղեր գաւառաց բոլոր քաղաքներուն մէջ:

Սինկէրի Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ Փողոց, Թ. 343 եւ 343 կրկին, Սարգիս Պէյ Տիւզօղլուի տունը:

7—50

Ս Ի Մ Ո Ն Գ Ա Բ Մ Մ Ա Ճ Ե Ա Ն

Բ Ա Ր Ե Կ Ի Ր Թ Ա Ղ Ջ Ի Կ

Պատկերազարդ Ընթերցարան Աղգկանց Վարժարաններու համար

Յառաջաբան-Նամակ Ռ. Յ. ՊԵՐՊԷՐԵԱՆԷ

ԹԱՐԳՄ. ՅՐԱՆՍԵՐԷՆԷ

Գեղեցիկ նորութիւն մըն է աղջիկներու Ընթերցարանը՝ որ կը բովանդակէ շահեկան ընտիր խորհուրդներ ու խրատներ, իգական սեռի կրթութեան մասնաւոր խնամք տանող տեսուչներու եւ հայրերու նկատառման արժանի գործ մը:

Գին կիսալաթի 5 դրուշ, ամբողջ լաթակաղմ 7½ դրուշ, լաթակաղմ ոսկեղօծ 10 դրուշ: Գաւառներէ յանձնարարութիւնք փութով կը կատարուին: Կեդրոնատեղի՝ Կ. Պոլիս, Հաճօքուլօ խան, Թիւ 24:

5—10

ՀՈԶԱԿԱԽՈՐ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Խ Ա Ջ Ի Կ Ժ Ա Մ Կ Ո Ջ Ե Ա Ն

Պոլիս. Պանգէ Գաբա. Պողաջանիին դէմ, Սթանպոլ խան
Թիւ. 4, 5, 6.

Մայրաքաղաքիս ատամնաբուժական դասին մէջ պատուաւոր
դիրք մը գրաւող Խաչիկ էֆ. ժամկոչեան, այս անգամ Եւրոպայէն
ու Ամերիկայէն յատկապէս բերել տուած նոր դրուժեամբ գործիք-
ներով և իրեն յատուկ եղող ճարտարութեամբ, առանց ոեւէ ցաւ
զգացնելու, ակնթարթի մէջ կր հանէ փտտած և ամէնէն դժուա-
րին ակոտաները Առջեւի փտտած ակոտաները առանց հանելու ար-
մատներու վրայ կը զետեղէ բնականէն ընտել տարրերով իւր
նեցող պտուտակաւոր ակոտաներ. Բերնին ետեւի կողմը լեցուիլը
անկարելի եղող արմատներու վրայ, ոտկի կամ ըլաթին քուռոններ
կ'անցընէ : Նաեւ քառէջուի, բլաթինի, ոտկի վրայ շարուած ոկ-
ոտաներ կը շինէ բնականին յար եւ նման :

Խաչիկ էֆ. ժամկոչեանի սկզբունքն է

Պատուաւորութիւն, Ուղղամտութիւն և Մաքրութիւն ինչ որ ան-
հրաժեշտ պայմաններ են ատամնաբոյժի մը համար :

Չ Ա Փ Ա Ի Ո Ր Գ Ի Ն

Վկայեալ աղքատաց ճրի

25—50

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Յ Ա Ն Գ Ա Ր Ա Ն

ՆՈՅՆԱԶՍՅՆ ԵՒ ՆՈՅՆԱՅՍՆԳ ԲԱՌԵՐՈՒ

Պ. Խ. ԹԷՐԶԵԱՆ

Այս նոր հրատարակութիւնը կարելոր աղբակ մէ ամէն անոնց
որոնք ոտանաւոր բանառեղծութիւններ գրելու հետամուտ են եւ
կը նեղուին յաճախ յանդերու սովէ : Գրգոյլը, մաքուր տպագրու-
թեամբ եւ գեղեցիկ կազմով հրապարակ ելած է արդէն եւ կը
ծախուի 4 դահեկանի, ամէն գրավաճառաց քով : 4—10

Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԸՆՏԻՐ, ԱԺԱՆ

ԹէՅԻ ԽԱՌՆՈՒՐԳՆԵՐ

Ե Ի

ՄԻՇՏ ԱԺԱՆ ՈՒ ԹԱՐՄ ԵՆ

ՀՈՏԱԻԷՏ ԹԵՅԵՐ

Կ. Պոլիս, Պանգէ Գաբա, Ճելալ-Պէյ խան, քիւ 10

25—50